

OSASUN UNIBERTSALA BERMATZEKO PREMIA

**Inor atzean
ez uztea**

www.reder162012.org

「INOR ATZEAN EZ UZTEA」

Inor atzean ez uztea

Hori zen gobernuaren helburua Osasun Sistema Nazionalerako Irispide Unibertsalari buruzko 7/2018 Errege-Lege Dekretua onetsi zuenean, izan ere, sei urtez baino gehiagoz luzatu den osasun-bazterketarekin amaitu nahi zen.

Onetsi zenetik ia hiru hilabete igaro direnean eta Kongresuan baliozkotu zenetik hilabete bat baino gehiago igaro denean, **7/2018 ELD-ak aplikatu gabe jarraitzen du. Bereziki larria da ikustea haren agindu batzuen anbigutasuna dela-eta autonomia batzuetan interpretazio murriztaileak inposatzen ari direla eta, hortaz, Osasun Sistema Nazionalaren oinarritzko printzipio gisa unibertsaltasuna bermatzearen helburua mehatxatzen ari direla.** Beraz, araudi berria onestea bultzatu zuen premia hor dago oraindik, egunero haien osasun-eskubideak urratzen direla ikusten duten pertsonekin.

REDER sarea osatzen dugunok ongietorria ematen diogu ELD berriari, norabide zuzenean egin den urratsa baita, baina, aldi berean, ohartarazten dugu **hutsune**

handiak daudela haren artikuluetan. Lege berriak ez ditu homogeneizatzen osasun-txartela eskuratu ahal izateko prozedura ez betebeharrak. Halaber, ez die osasun-arreta bermatzen adingabeei, haurdun dauden emakumeei eta bereziki zaugarriak diren beste kolektibo batzuei; ez hori bakarrik, larrialdietan artatzea ere ez die bermatzen. **Egoera horiek eta beste batzuk argitzeko beharrezkoa da gobernuak 7/2018 ELD garatuko duen araudia onestea.**

Gauzak horrela, gobernuak sustatutako osasun-laguntzan unibertsaltasuna lortzea une honetan ez aurrera ez atzera egoeran dago. Gaur egun, autonomia erkidegoetan ez da aurrerapausorik eman 7/2018 ELD onetsi baino lehenago zegoenarekin alderatuta. Are gehiago, zenbaitetan atzerapausoak eman dira. Txosten honek gai problematiko hau ikusgarri egin nahi du eta, gainera, gobernuak premiatu nahi du araudi bat berehala onetsi dezan Espainian bizi diren pertsona guztiei osasun-laguntza bermatzeko.

Gogoan izan behar dugu unibertsaltasuna ez dela soilik justizia eta giza-eskubide kontu bat, eta osasun-sistema eraginkorra izateko funtsezko osagaia ere badela. Prebentzioa lehenesten duen osasun-sistema bat, biztanle guztiei estaldura ematen diena, bazterketarik gabe, sistema eraginkorragoa eta merkeagoa da –ospitaleratze kopurua murrizten ditu, osasun publikoaren arriskuak minimizatzen ditu, etab.– eta, ondorioz, Osasun Sistema Nazionala indartzen du gizarte osoaren mesedetan.

HUTSUNEAK DITUZTEN ARAUDIAK MANTENTZEA

Egun, autonomia erkidego guztiek badute mekanismoren bat egoera irregularrean dauden atzerritarrei osasun-estaldura emateko. Neurri horietako ugari 16/2012 ELD-ak sortzen duen egoera leuntzeko hartu ziren eta osasun-bazterketa bidegabeari aurre egiteko nukleo garrantzitsuak izan ziren. Gainera, milaka pertsonen sufrimendua are latzagoa izan ez zedin lagundu zuten. Alabaina, muga handiak dituzte eta osasun-laguntzaren unibertsaltasun osoa bermatzea galarazi dute.

Lehenik eta behin, autonomia erkidego bakoitzak eta estatu mailan inongo koordinaziorik gabe hartutako neurriak direnez gero, **oso errealtate ezberdinak sortu dira eskualdearen arabera, estaldura-maila ezberdinak**

aitortzen dituzten eta sartzeko betebeharrak ezberdinak –oso zaila da batzuk betetzea– exijitzen dituzten 17 osasun-sistemekin. Bigarrenik, 7/2018 ELD-a baino lehenago zegoen segurtasun juridiko eza mantentzen da, egoera irregularrean dauden atzerritarrek osasun-sistema publikoan sar daitezela aitortzeko dagoen mekanismo sorta anitza dela eta. Hona hemen haietako batzuk: lege autonomikoak, adibidez Katalunian eta Valentzian; osasun-etxeetara bidalitako barne-mezuak, Madrilen kasu; edo Osasun Kontseilariaren eta gizarte-erakundearen arteko akordioak, Errioxan kasu.

Horri guztiari gehitu behar zaio **zenbait autonomia erkidegotan ziurgabetasuna sortu dela Konstituzio Auzitegiak eta Auzitegi Nagusiko Fiskaltza ugari**

Hutsuneak dituen araudi autonomiko iluna

Mapa autonomikoa

(2018ko urrian eguneratua)

- 1. Instrukzioak eta aginduak dituztenak.
- 2. Auzitegiek bertan behera utzi dituzten arauak dituztenak.
- 3. Lege mailako arauak dituztenak.
- 4. Barne-zirkularra duena.
- 5. Programa berezia duena.
- 6. Gobernuaren eta GKE-n arteko hitzarmena duena.
- 7. Araudi espezifikorik ez duten HIRI AUTONOMOAK.

eman dituzten epaiak direla-eta, araudi horietako batzuk indargabetzen baitituzte. Azkenik, araudi horiek **ez dute pertsona migratzaileen eta nazionalitate espainola duten pertsonen arteko eskubide-berdintasuna aitortzen**. Aitzitik, sarbide "onuragarria" sortzen dute aurreko araudiaren arabera asegurdun edo onuradun gisa hartu ezin diren pertsonentzat.

Egoera guzti horiek direla-eta osasun-eskubideak ezberdinak dira pertsona bakoitza bizi den autonomia erkidegoaren arabera. Halaber, REDER erakundeok dokumentatu genuen moduan, **autonomia erkidego gehienetan osasun-eskubideak nabarmen urratzen ari dira oraindik** eta behar beharrezkoa da horiek errotik desagerraraztea.

Nafarroa

Ernestok 31 urte ditu, peruarra da,

Nafarroan bizi da eta bertan erroldatuta dago. Asko handitu den lipoma bat dela-eta medikuarenera joan da. Han, esan diote ezin dutela espezialistarengana bideratu, unibertsaltasuna bermatzen zuen Nafarroako foru legea konstituzio-kontrakoa dela adierazi ondoren, 7/2018 ELD berria aplikatzeko jarraibideen zain daudelako.

ERROLDATZEA OZTOPO GISA

Indarrean dauden araudi autonomiko gehienek osasun-laguntza normalizatua jaso ahal izateko baldintza bat dute: gutxienez hiru hilabetez erroldatuta egotea egiaztatzea. Eskakizun hori ez dator bat 7/2018 ELD-an aurreikusten denarekin.

Arauak aitortzen du **Espainian erregistratu gabe edo egoiliar gisa baimendu gabe dauden atzerritarrek** osasun-babeserako eta osasun-laguntzarako eskubidea dutela Espainiako nazionalitatea dutenen baldintza berberetan. Ez da inon aipatzen erroldatzea pertsona egiaz Espainian bizi dela egiaztatzeko froga dela. Gaia hil edo bizikoa da, REDER-en egiaztatu ahal izan dugun moduan, izan ere, erroldatzea maizegi oztopo da –dokumentala besterik ez–, eta pertsona askok ezin dute oztopo hori gainditu legean aitortzen den eskubidea erabili ahal izateko. Horrela, indarrean dagoen nortasun-agiri bat ez izateak –ohikoa da prozesu migratzaile luzeak egiten dituzten pertsonen artean–, alokairu-kontratu bat aurkeztu ezin izateak, infraetxeetan bizitzeak edo zuzenean etxegabeak izateak erroldatzea galarazten die. **Hori are larriagoa da Melilla bezalako tokietan, errolda jaso ahal izateko pertsona dagoeneko erregularizatua egon behar baita.**

Oroitu beharra dago badaudela beste modu eraginkor batzuk pertsona bat egiaz Espainian bizi dela frogatzeko. Horrela, aspaldidanik, autonomia erkidego batzuetan, Nafarroako Foru Erkidegoan eta Comunitat Valencianan adibidez, froga gisa onartzen dira, besteak beste, seme-alaben eskolatze-agiriak eta bizilagunen adierazpen arduratsuak. Era horretan, bazterketa kasuak nabarmen murriztu dira.

Eskatzen den hiru hilabeteko epeari dagokionez, soilik behin aipatzen da 7/2018 ELD-an gutxienezko epe batean Espainian bizi behar izate hori, hain zuzen, 4/2000 Lege Organikoan aurreikusten denari jarraiki aldi baterako dauden atzerritarren kasuan. Horrela, adibidez,

turista- edo ikasle-baimena duten pertsonen ari da, hau da, **baimendutako egonaldia da**. Beraz, 90 eguneko betebeharra ez zaie aplikatzen egoera irregularrean dauden etorkinei, definizioz ez baitute baimenik.

Alabaina, ELD berria ez da argia –artikulu berean sartzen ditu egoera administratibo irregularrean dauden pertsonak eta aldi baterako egonaldia egiten ari direnak– eta, horrek, interpretazio murriztaileak sor ditzake, autonomia erkidego jakin batzuetan gertatzen ari den moduan¹.

Melilla

Fátima emakume marokarra da. 35 urte ditu eta 10

urte baino gehiago daramatza Melillan bizitzen. Bere senarrak gaixotasun mental larri bat du eta egoera erregularrean dago, baina Fátima ez. Hortaz, ezin da erroldatu eta, hori dela eta, ezin du osasun-txartela izapidetu.

Orain dela gutxi zesarea bidez erditu zen, eta erditzean osasun-laguntza jaso zuen arren, osasun-txartelik ez duenez gero, ez dute artatzen zesarearen josturaren puntuak kentzeko. Beraz, sendaketa behar bezala egiteko, REDER sareko erakunde batera joatera behartuta ikusten du bere burua.

¹ 2018ko abuztuan, Madrilgo Erkidegoko Aseguramenduaren Zuzendaritza Nagusiak jarraibideak bidali zituen osasun-etxeetara. Haietan adierazten zen egoera irregularrean zeuden pertsonak 7/2018 ELD-aren onuradun izateko Espainian 90 egun baino gehiagoz egon behar zirela.

BABES-BEHARRA ZAURGARRITASUN HANDIENeko EGOERETAN

2012ko araudiak osasun-laguntza baldintzarik gabe jasotzeko eskubidea jasotzen zuen bost kasutan: haurdun dauden emakumeak, 18 urte baino gazteagoak, gizakien salerosketaren biktimak, babes-eskatzailak eta premiaz artatu behar izatea medikuaren alta jaso arte. Eskubideei dagokienez hain atzerakoa zen arau horrek ere, ulertzen zuen pertsona horiek zaurgarritasun handieneko egoeran daudela eta, hortaz, haien osasun-laguntza bermatu beharra dagoela funts publikoen kontura.

7/2018 ELD berriak, unibertsaltasun asmoarekin, osasun-babesa jasotzeko eskubidea aitortzen die Espainian erregistratu gabe edo egoiliar gisa baimendu gabe dauden atzeritarrei, arestian aipatutako egoera bereziak bereizi gabe. Haatik, aitorten orokor hori betebeharrak jakin batzuk betetzearen mende geratzen da: pertsonak frogatu behar du ezin duela osasun-estaldura beste modu batean jaso. Pertsona bakoitzak baldintza horiek frogatzeko zailtasun handiagoa ala txikiagoa duen alde batera utzita, **legeak bost egoera horiek osasun-sistema publikoan artatuko direla bermatzeko moduak ez zehazteak berekin dakar zaurgarritasun handieneko egoerak kontuan ez hartzea eta osasun-eskubidean atzerapausoa ekar dezake.**

Illo horretan, gure erakundeek hainbat autonomia erkidegotan berriki dokumentatu dituzten egoerak kezkatzekoak dira: adingabeei egindako fakturak eta haurdun dauden emakumeak arau-esparru berriaren interpretazio murriztaileari heldzea.

Madrid

Verónica

emakume
transsexual

kubatarra da. 39 urte ditu eta orain dela bi hilabete eta erdi iritsi zen Espainiara nazioarteko babes-eskatzaila gisa. Osasun zentrorra joan da tratamendu hormona bidezko terapiarekin jarraitzeko –genero-identitateari buruzko legeak eskubide aitortzen du–. Alabaina, babes-eskaeraren egiaztagiria izan arren, erroldatuta ez egoteagatik sisteman sartzea ukatzen diote. Hori dela eta, ezin du tratamendua jaso.

© Sara Janini

BETEBEHAR ADMINISTRATIBOAK MALGUTZEAREN GARRANTZIA

Espainian bizi diren pertsona guztiei osasunerako irispide unibertsala bermatu nahi dien arau orok malgua izan behar du betebehar administratiboekin. Era horretan, haietako bat betetzen dela frogatzeko zailtasunak izatea ez da gaingitu ezin den oztopo bilakatuko. Alegia, aurreko atalean aipatutako betebeharak akreditatzeko erabiliko diren baliabideen araubideak garatzerakoan, kontuan hartu behar da nolako errealitateari aurre egiten dieten pertsona askok dokumentu jakin batzuk eskuratu nahi dituztenean.

“Eskubideak ez lagatzearen ziurtagiria” deritzonak aipamen berezia merezi du. Gaur egun, agiri hori autonomia erkidego gehienetan exijitzen zaie bai EB-eko nazionalitatea duten pertsonen bai Espainiak hitzarmen bilateralak sinatuta duen estatuetakoei. REDER-en behin eta berriro ohartarazi dugu zenbaitetan estatu horiek ez dutela agiria haien kontsulatuaren bidez ematen eta, beraz, pertsonak haien sorterrira joatera behartzen dituztela, baina ezinezkoa zaie egoera administratibo irregularrean daudelako. Hori dela eta, de facto ukatzen zaie osasun-arreta normalizatua eskuratzeko aukera.

Galizia

Carolinak 26 urte ditu eta venezuelarra da.

Egoera irregularrean dagoen arren, Galizian bizi da orain dela urtebete baino gehiago eta errolatuta dago.

Gau batean, afaltzen ari zela, arrain-arantza bat eztarrian sartuta gelditzen zaio eta, ezin duenez atera, ospitaleko larrialdietara joaten da. Han, esaten diote ez duela artatua izateko eskubiderik egoera irregularrean baitago eta artatua izan nahi badu, 400 euro ordaindu beharko dituela. Osasun-sistema pribatura jotzea gomendatzen diote, osasun-arreta merkeagoa izango zaiolakoan.

Beste aukerarik ez duenez gero eta, langabezia egoteagatik ia baliabiderik ez izan arren, klinika pribatu batera joaten da eta 140 euro kobratzen dizkiote sendatzeagatik.

© Baxter

BERRELKARTUTAKO AURREKO AHAIDEEN BAZTERKETAK DARRAI

16/2012 ELD-ak inposatu zuen bazterketa latzenetako bat da berrantolaketa familiar baten ondorioz Espainiara iristen diren gurasoena. Pertsona horiek adinekoak dira eta osasun-egoera ahula dute. Bada, arauak osasun-arreta jasotzeko haien seme-alaben onuradun izatea ukatzen zien. Ondorioz, aseguru mediku pribatu bat kontratatu behar zuten, eta hori nekez egin dezakete pertsona horiek aseguratzailerek uko egiten dutelako edo, normalean baliabide eskasak dituztenez gero, ezin diotelako kostuari aurre egin. Ebazpen judizial ugari aurkeztu dira GSIN-ak pertsona horiei osasun-txartela ukatu izangatik, eta kaltetutako pertsonen arrazoi eman diete. Alabaina, bazterketak darrai.

7/2018 ELD-ak ez du egoera horiek leuntzen laguntzen. Alde batetik, Espainian bizi diren atzerritarrek osasun-babesa eta osasun-arreta eskuratzeko eskubidea dutela aitortzen du; baina, bestetik, eskubide hori erabiltzeko baldintza bat jartzen du: pertsona horrek **ez izatea zertan beste modu batean akreditatu osasun-prestazioaren derrigorrezko estaldura**. Berrito ere, testua ez da argia pertsona horien eskubidea baieztatzerakoan eta, ondorioz, funtsezkoa den osasun-arreta ukatzeko aukera ematen du.

Gaztela-Mantxa

Alejandro 84 urte ditu eta bihotzeko arazoak ditu; are gehiago, taupada-markagailu bat darama. Venezuelakoa da jaiotzez, baina nazionalitate bikoitza du, italiarra ere baitu. Orain dela 10 hilabete iritsi zen Espainiara bere alabarekin eta bilobekin bizitzera; guztiek nazionalitate espainola dute. Ezin izan du berrantolaketa familiarragatik baimena eskuratu aseguru-mediko bat exijitzen diotelako eta, duen adin eta osasun-egoerarengatik, konpainiek ez diotelako asegururik egin nahi. Osasun-Txartelaren Kudeatzaileretan esan diote nazionalitate komunitarioa duenez, ezin diotela txartela izapidetu. Beraz, ezin du bere gaixotasunaren segimendua behar bezala egin.

REDER-ek **gobernua premiatzen du berehala onets dezan 7/2018 Errege-Lege Dekretua garatzen duen araudia eta haren hutsuneak argitu ditzan erabateko unibertsaltasuna bermatze aldera**

Azaldutako guztiagatik, **gobernuak ezin du gehiago atzeratu ELD-aren aplikazioa eskualde osoan bateratuko duen araudia onestea, pertsona guztiek osasun-arreta baldintza berdinetan jasotzen dutela bermatu behar baita, ezein autonomia erkidegotan bizita ere. Gainera, funtsezkoa da araudiak ELD-aren hutsuneak argitzea, baina bereziki honakoak:**

- ▶ **Pertsona egiaz Espainian bizi dela agertzen duen froga malgu dezan, ez dezan lotu froga hori errolatzearen betebeharrarekin eta betebeharrak horretarako alternatiba eraginkorrek balio dutela onar dezan, beste autonomia erkidego batzuetan aplikatzen baitira.**
- ▶ **Aitor dezan, argi eta garbi, egoera irregularrean dauden pertsonen osasun-txartela eskuratzeko eskubidea dutela Espainian bizi direla frogatzen duten unetik aurrera.**
- ▶ **Osasun-arreta jasotzeko eskubidea bermatu dezan funts publikoen kontura, eta beti eta baldintzarik gabe haurdun dauden emakumeei, adingabeei, gizakien salerosketaren biktimei eta babes-eskatzaleei. Halaber, berma dezan larrialdietan artatuko direla medikuaren alta jaso arte. Garrantzitsua da kasu horiek berariaz aipatzea zaurgarritasun egoera bereziki handia dutelako.**
- ▶ **Baimendu dezan eskubideak ez lagatzearen agiria lagatze hori ez dela egokia agertzen duen erantzukizunpeko adierazpen batekin ordezkatzeara.**
- ▶ **Baiezta dezan berrelkarketa familiar bat dela-eta Espainiara iristen diren aurreko ahaideek osasun-arreta jasotzeko eskubidea dutela, nazionalitate espainola duten pertsonen baldintza berdinetan.**

Bazterketaren kopuruak

4755 P E R T S O N A
OSASUN SISTEMA NAZIOALETIK
BAZTERTUAK 2014TIK

194
EMAKUME
HAURDUN

322
ADINGABE

E G O E R A
ERREGULARREKO
78 P E R T S O N A
ADINTSURI OSASUN
TXARTELA UKATUA

A S I L O
ESKATZAILEAK
D I R E N
45 P E R T S O N A

LARRIALDIETAN
ARTATZEA UKO EGIN ZAIEN EDO BEHAR
EZ ZENEAN FAKTURATU ZAIENAKO
443 K A S U

68 M I N B I Z I
K A S U

92 H I P E R T E N T S I O
K A S U

45 G I B
K A S U

88 O S A S U N M E N T A L
K A R R I K O U

116 D I A B E T E S
K A S U

68 G A I X O T A S U N
K A R D I O B A S K U L A R R E N
K A S U

REDER Red de Denuncia y Resistencia al RDL 16/2012

Osasunerako sarbide unibertsala defendatzeko eta hura bete ezean salatzeko lan egiten duten kolektiboen, mugimenduen, erakundeen eta pertsonen sarea da REDER. Gaur egun, REDER 300 kidek osatzen dute (norbanakoak zein gizarte erakundeak); esaterako, Familia eta Komunitateko Medikuntzako Espainiako Elkarte (semFYC), Munduko Medikak, Osasun Eskubide Unibertsalaren Valentziako Erkidegoko Behatokia (ODUSALUD), Andalucia Acoge, Osasun Unibertsaleko Aragoiko Plataforma; Plataforma per una Atenció Sanitària Universal a Catalunya (PASUCAT), Osasun Publikoko eta Osasun Administrazioiko Espainiako Elkarte (SESPAS), Osasun Publikoaren aldeko Elkarleen Federazioa (FDASP); Peruko Iheslarien eta Immigranteen Elkarte (ARI-PERU), eta Emakumeen Nazioz Gaindiko Sarea (Network Woman). Informazio gehiago: www.reder162012.org